

ХУУЛЬ ТОГТООМЖИЙГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХТЭЙ ХОЛБОГДОН ГАРАХ ЗАРДЛЫН ТООЦОО

**ХУДАЛДАА, АЖ ҮЙЛДВЭРИЙН ТАНХИМЫН ТУХАЙ ХУУЛИЙН
ШИНЭЧИЛСЭН НАЙРУУЛГЫН ТӨСӨЛ**

Улаанбаатар хот
2023 он

АГУУЛГА

НЭГ.ЕРӨНХИЙ МЭДЭЭЛЭЛ

**ХОЁР.ХУДАЛДАА, АЖ ҮЙЛДВЭРИЙН ТАНХИМЫН ТУХАЙ ХУУЛИЙН
ШИНЭЧИЛСЭН НАЙРУУЛГЫН ТӨСӨЛ БАТЛАГДАН ГАРСНААР ХУУЛИЙН
ЭТГЭЭДЭД ҮҮСЭХ ЗАРДЛЫН ТООЦОО**

- 2.1.Хуулийн этгээдийн гүйцэтгэх үүргийг тогтоох;
- 2.2.Нэг бүрийн зардлыг тооцох;
- 2.3.Тоон үзүүлэлтийг тооцох;
- 2.4.Нийт зардлын дүнг тооцож гаргах;
- 2.5.Хялбарчлах боломжийг шалгах;
- 2.6.Нэмэлт зардлыг тооцох.

**ГУРАВ.ХУДАЛДАА, АЖ ҮЙЛДВЭРИЙН ТАНХИМЫН ТУХАЙ ХУУЛИЙН
ШИНЭЧИЛСЭН НАЙРУУЛГЫН ТӨСӨЛ БАТЛАГДАН ГАРСНААР ҮНДЭСНИЙ
ТАНХИМД ҮҮСЭХ ЗАРДЛЫН ТООЦОО**

- 3.1.Үндэсний танхимын шинээр гүйцэтгэх үүргийг тогтоох;
- 3.2.Хүний нөөцийг тогтоох;
- 3.3.Гарах зардлыг тооцох;
- 3.4.Нийт зардлыг нэгтгэн тооцох;
- 3.5.Хялбарчлах боломжийг шалгах;

ДӨРӨВ.ДҮГНЭЛТ

ХУУЛЬ ТОГТООМЖИЙГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХТЭЙ ХОЛБОГДОН ГАРАХ ЗАРДЛЫН ТООЦООНЫ ТАЙЛАН

**/Худалдаа, аж үйлдвэрийн танхимын тухай хуулийн
шинэчилсэн найруулгын төсөл/**

НЭГ.ЕРӨНХИЙ МЭДЭЭЛЭЛ

Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн¹ 18 дугаар зүйлийн 18.1 дэх хэсэгт “Хууль тогтоомжийн төслийг баталснаар тухайн хууль тогтоомжийн үйлчлэх хүрээнд хамрагдах иргэн, хуулийн этгээд, төрийн байгууллагын үйл ажиллагаанд үүсэх зардлын тооцоог тухай бүр гаргаж, зардал, үр өгөөжийн харьцааг энэ хуулийн 12.1.4-т заасан аргачлалын дагуу тодорхойлно” гэж заасны дагуу Худалдаа, аж үйлдвэрийн танхимын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл батлагдсанаар уг хуулийн үйлчлэх хүрээнд хамаарах иргэн, хуулийн этгээд, төрийн байгууллагын үйл ажиллагаанд шинээр үүсэх болон нэмэгдэх үүргийн улмаас бий болох зардлыг Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 4 дүгээр хавсралтаар батлагдсан “Хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлын тооцоо хийх аргачлал” /цаашид “аргачлал” гэх/-ыг баримтлан зардлын тооцоог хийнэ.

Худалдаа, аж үйлдвэрийн танхимын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл батлагдсанаар уг хуулийг хэрэгжүүлэх иргэн, хуулийн этгээд, төрийн байгууллагад үүсэх зардал, ачааллыг тооцож, үүнийг хялбарчлах болон бууруулах талаар санал боловсруулах, зардал, үр өгөөжийн харьцааг үнэлэхэд энэхүү тайлангийн зорилго чиглэгдэх болно.

Худалдаа, аж үйлдвэрийн танхимын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл нь танхимын зохион байгуулалт, үйл ажиллагааны зарчим, чиг үүрэг, эрх зүйн байдлыг тодорхойлж, танхимаас аж ахуй эрхлэгчдийн нийтлэг эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг төлөөлж төрийн байгууллага бусад этгээдтэй харилцах харилцааг зохицуулах замаар аж ахуйн үйл ажиллагаа эрхлэхийг дэмжих, аж ахуй эрхлэгчдийн өрсөлдөх чадварыг сайжруулах, худалдаа, үйлдвэрлэлийн салбарыг хөгжүүлэх үндсэн зорилготой юм.

Эндээс үзэхэд хуулийн төслийн онцлог нь аж ахуй эрхлэгчдийн худалдаа, үйлдвэрлэл эрхлэхтэй холбоотой нэгдсэн ашиг сонирхлыг хамгаалах төрийн бус, ашгийн бус байгууллага болох Худалдаа аж үйлдвэрийн танхимын эрх зүйн байдлыг тогтоосон хуулийн төсөл юм.

Иймээс хуулийн төсөл нь иргэн болон төрд аливаа төрлийн зардал үүсгэх зохицуулалт агуулаагүй бөгөөд хуулийн этгээдэд зардал үүсгэх шинэ төрлийн үүргийг бий болгосон байна. Энд эрх ашиг сонирхлоо хамгаалуулахаар нэгдсэн гишүүн хуулийн этгээдүүд болон тэдгээрийн нэгдлийн үр дүнд байгуулагдсан Худалдаа, аж үйлдвэрийн танхим гэсэн хоёр төрлийн хуулийн этгээдийн асуудал яригдах юм.

Иймд хуулийн төслийн дагуу бусад хуулийн этгээд буюу гишүүн хуулийн этгээдэд үүсэх зардал болон Худалдаа, аж үйлдвэрийн танхимд үүсэх зардал гэсэн хоёр бүлгээр зардлыг тооцох юм.

Хуулийн төслийг судалж, дараах зохицуулалт нь гишүүн хуулийн этгээдэд зардал үүсгэхээр байна. **Үүнд:**

ГИШҮҮН ХУУЛИЙН ЭТГЭЭД:

Худалдаа аж үйлдвэрийн танхимын тухай хуулийн төслийн 7 дугаар зүйл:

“7.1.Монгол Улсад үүсгэн байгуулагдсан, энэ хуулийн 7.5-д зааснаас бусад аж ахуй эрхлэгч нь өөрийн үйл ажиллагаа явуулж буй чиглэлээр байгуулагдсан мэргэжлийн танхим эсхүл өөрийн харьяа засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжид хамаарах аймаг, нийслэлийн танхимд заавал гишүүнчлэлтэй байна.

¹ “Төрийн мэдээлэл” эмхтгэлийн 2015 оны 7 дугаар сарын 03-ны өдрийн 25 дугаарт нийтлэгдсэн

7.4.Энэ хуулийн 7.1-д заасан аж ахуй эрхлэгч нь хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлд бүртгэгдсэнээс хойш 90 хоногийн дотор өөрийн үйл ажиллагаа явуулж буй чиглэлээр байгуулагдсан мэргэжлийн танхим эсхүл салбар танхимд бүртгүүлж, гишүүнээр элсэнэ.”

ХУДАЛДАА АЖ ҮЙЛДВЭРИЙН ТАНХИМ:

Худалдаа аж үйлдвэрийн танхимын тухай хуулийн төслийн 23 дугаар зүйл:

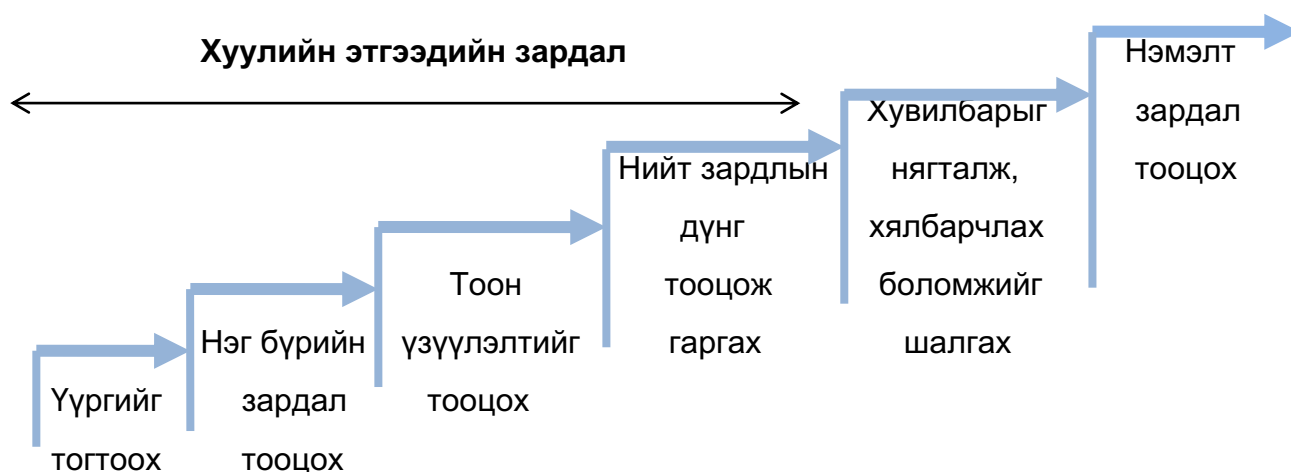
“23.1.1.Монгол Улсад зохион байгуулагдах олон улсын болон бүс нутгийн аж ахуй эрхлэгчдийн бараа, ажил, үйлчилгээний болон Монгол Улсын аж ахуй эрхлэгчдийн гадаад улсад оролцох үзэсгэлэн, худалдааны бүртгэлийг хөтөлж, олон нийтэд таниулан сурталчлах;” чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ.

ХОЁР.ХУДАЛДАА, АЖ ҮЙЛДВЭРИЙН ТАНХИМЫН ТУХАЙ ХУУЛИЙН ШИНЭЧИЛСЭН НАЙРУУЛГЫН ТӨСЛИЙГ ДАГАЛДАН ХУУЛИЙН ЭТГЭЭДЭД ҮҮСЭХ ЗАРДЛЫН ТООЦОО

Энэхүү тооцооны аргачлалаар хуулийн этгээд аж ахуйн үйл ажиллагаа эрхлэхтэй холбоотойгоор Худалдаа аж үйлдвэрийн танхимын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөлд тусгагдсан заавал гүйцэтгэх үүргийг хэрэгжүүлэхэд тухайн хуулийн этгээдээс гарах мөнгөн зардлыг тооцно.

Өөрөөр хэлбэл хуульд заасан үүргийг хэрэгжүүлэхэд тухайн аж ахуйн нэгж байгууллага нь ямар, ямар үйл ажиллагаа явуулах вэ?, түүнд дунджаар хэдий хэр цаг хугацаа зарцуулах вэ? Үүний цаана ямар хэмжээний мөнгөн зардал гарах вэ? гэдгийг тооцож гаргана.

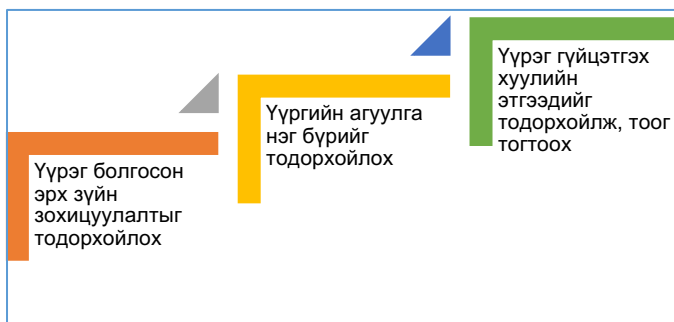
Ийнхүү үүсэх зардлыг Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын дөрөвдүгээр хавсралтаар батлагдсан “Хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлын тооцоо хийх аргачлал”-ын 2 дугаар зүйлийн 2.1 дэх хэсэгт заасны дагуу дараах үе шаттайгаар тооцоолно. **Үүнд:**

Хуулийн этгээдийн нийт зардал = Захиргааны зардал + Нэмэлт зардал

2.1.ХУУЛИЙН ЭТГЭЭДИЙН ГҮЙЦЭТГЭХ ҮҮРГИЙГ ТОГТООХ

Хуулийн этгээдийн гүйцэтгэх үүргийг тогтооход дараах алхамыг гүйцэтгэнэ.

- Үүрэг болгосон эрх зүйн заалт нэг бүрийг тодорхойлох,
- Үүргийн агуулга нэг бүрийг тодорхойлох;
- Үүрэг гүйцэтгэх хуулийн этгээд нэг бүрийг тодорхойлж гаргана.

Тухайн харилцаанд оролцогч хуулийн этгээдийн гүйцэтгэх үүрэг гэдэгт холбогдох хуулиар тоо баримт, тайлан, бусад мэдээллийг төрийн байгууллага буюу **гуравдагч этгээдэд** бэлтгэж өгөх, бэлэн байлгах, эсвэл мэдээлэл хүргүүлэхийг **үүрэг** гэдэгт хамааруулан ойлгоно;

Худалдаа, аж үйлдвэрийн танхимын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслөөр дээрх хуульд өмнө нь байгаагүй, хуулийн этгээдэд шинээр ногдуулж байгаа болон өмнө нь хуулийн этгээд гүйцэтгэдэг байсан боловч уг үүргийг өргөжүүлсэн, нэмэгдүүлсэн үүргийг олж тогтоон, зардлыг тооцох юм.

Худалдаа, аж үйлдвэрийн танхимын тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.4 дэх хэсгээр ашгийн төлөө үйл ажиллагаа явуулж байгаа нийт хуулийн этгээдийг заавал гишүүнчлэлтэй болгож, хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлд бүртгүүлснээс хойш 90 хоногийн дотор Танхимд гишүүнээр элсэж, бүртгүүлэх үүргийг хүлээлгэсэн байна.

Энэ зохицуулалтыг хуулийн төслөөс эшлэвэл:

7.1.Монгол Улсад үүсгэн байгуулагдсан, энэ хуулийн 7.5-д зааснаас бусад аж ахуй эрхлэгч нь өөрийн үйл ажиллагаа явуулж буй чиглэлээр байгуулагдсан мэргэжлийн танхим эсхүл өөрийн харьяа засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжид хамаарах аймаг, нийслэлийн танхимд заавал гишүүнчлэлтэй байна.

7.4.Энэ хуулийн 7.1-д заасан аж ахуй эрхлэгч нь хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлд бүртгэгдсэнээс хойш 90 хоногийн дотор өөрийн үйл ажиллагаа явуулж буй чиглэлээр байгуулагдсан мэргэжлийн танхим эсхүл салбар танхимд бүртгүүлж, гишүүнээр элсэнэ.

Үүргийг олж тогтоосон тул дараагийн алхам болох дээрх үүргийн агуулга буюу үүргийг хэрэгжүүлэхэд хуулийн этгээдийн зүгээс бүрдүүлэх баримт бичгийн жагсаалтыг тогтоох бөгөөд хуулийн төсөлд энэ талаар шууд нэрлэн зааж тусгаагүй тул Танхимын холбогдох албан хаагчтай ярилцсаны дагуу дараах байдлаар тодорхойлов.

Хүснэгт 1

д/д	Гүйцэтгэх үүрэг	Үүргийн мэдээллийн агуулга	Тайлбар
1	7.4.Энэ хуулийн 7.1-д заасан аж ахуй эрхлэгч нь хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлд бүртгэгдсэнээс хойш 90 хоногийн дотор өөрийн үйл ажиллагаа явуулж буй чиглэлээр байгуулагдсан мэргэжлийн танхим эсхүл салбар танхимд бүртгүүлж, гишүүнээр элсэнэ.	Байгууллагын товч танилцуулга	Худалдаа, аж үйлдвэрийн танхимын www.mongolchamber.mn цахим хуудаст гишүүнээр элсэхэд бүрдүүлэх баримт бичиг буюу үүргийн агуулгыг зааж өгснөөс эшлэв.
		Байгууллагын лого 800*800 хэмжээтэйь png болон psd /файл/	
		Байгууллагын улсын бүртгэлийн гэрчилгээний хуулбар	
		Гишүүнчлэлийн татвар төлсөн баримт	
		Гишүүнээр элсэх тухай өргөдөл /анкет/	

2.2.НЭГ БҮРИЙН ЗАРДЛЫГ ТООЦОХ

Энэ шатанд өмнөх шатанд тодорхойлсон хуулийн этгээдийн хүлээж буй үүрэг, түүнийг гүйцэтгэхэд нэг хуулийн этгээдээс зарцуулах мөнгөн зардлыг цаг хугацаагаар дамжуулан тооцоолон гаргана. Ингэхдээ дараах дарааллыг баримтална. **Үүнд:**

Үүрийг гүйцэтгэхэд зайлшгүй хийгдэх үйлдлийг **стандарт үйл ажиллагаа** гэнэ. Хэдийгээр үүрэг бүр өөр өөрийн онцлогтой, тэдгээртэй холбогдуулан хийх үйлдэл ялгаатай байх боловч нийтлэг хийгддэг ажиллагааг Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын дөрөвдүгээр хавсралтаар баталсан аргачлалд засан “Стандарт үйл ажиллагаа”-ны жагсаалтаас ашиглаж болохоор заасныг харгалзах нь зүйтэй.

Иймээс стандарт үйл ажиллагаа болон зарцуулах хугацааг тодорхойлохдоо Засгийн газрын 59 дүгээр тогтоолын дөрөвдүгээр хавсралтад заасан хугацааг харгалзан үзэхийн хамт Үндэсний танхимын бүртгэл хариуцсан холбогдох ажилтантай уулзалт ярилцлага хийсний дүнд бий болсон үр дүнг ашигласан болно.

Хүснэгт 2

Хуулиар хүлээсэн үүрэг	Үүргийн агуулга	Стандарт үйл ажиллагаа	Хугацаа
7.4.Энэ хуулийн 7.1-д заасан аж ахуй эрхлэгч нь хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлд бүртгэгдсэнээс хойш 90 хоногийн дотор	Байгууллагын товч танилцуулга	Байгууллагын талаар товч мэдээлэл бэлтгэх	15 мин
		Мэдээллийг нягталж, алдааг засах	5 мин

өөрийн үйл ажиллагаа явуулж буй чиглэлээр байгуулагдсан мэргэжлийн танхим эсхүл салбар танхимд бүртгүүлж, гишүүнээр элсэнэ.	Байгууллагын лого 800*800 хэмжээтэй png болон psd /файл/	Байгууллагын логог тавьсан стандартад нийцүүлэн бэлтгэх	5 мин
	Байгууллагын улсын бүртгэлийн гэрчилгээний хуулбар	Улсын бүртгэлийн гэрчилгээг хуулбарлах	1 мин
	Гишүүнчлэлийн татвар төлсөн баримт	Холбогдох банканд гишүүнчлэлийн татварыг төлөх	5 мин
		Татвар төлсөн баримтыг хавсаргах	1 мин
	Гишүүнээр элсэх өргөдөл /анкет/	Гишүүнээр элсэх анкет бөглөх	10 мин
		Бөглөсөн анкет дахь мэдээллийг нягтлах	2 мин
НИЙТ ЗАРЦУУЛАХ ХУГАЦАА			44 мин

Ажлын хөлсийг тооцож гаргахдаа дундаж ажилтанд олгох сарын үндсэн цалинг Хөдөлмөрийн тухай хуульд заасан нэг ажилтны ажиллах цагийн горимоор тогтоосон хугацаанд хувааж ажлын хөлсийг өдөр, цаг, минутаар гаргана.

Үндэсний танхимд гишүүнээр элсэх хуулийн этгээд нь эдийн засгийн салбар үл харгалзах бөгөөд ашгийн төлөө үйл ажиллагаа явуулахаар байгуулагдсан нийт аж ахуйн нэгжүүд заавал гишүүнчлэлтэй байхаар заасан тул ажлын хөлсийг тооцоолохдоо тодорхой салбарын дундаж цалин хөлсийг бус улсын дунджийг авч үзэх нь зүйтэй байна.

Үндэсний статистикийн хорооноос гаргасан судалгаагаар² “2019 оны 4 дүгээр улирлын байдлаар нийт ажиллагчдын хамгийн олонх хувь буюу 30,9 хувь нь 840,000 орчим төгрөг хүртэлх цалинтай, бөгөөд 2019 оны байдлаар дундаж цалин 1,161,178 төгрөг болж өссөн байна.” гэж уг судалгаанд дурдсан байна. Иймд хуулийн төслийн хүрээнд хуулийн этгээдийн гүйцэтгэх үүрэгтэй холбоотой ажлын хөлсийг тооцоолохдоо Үндэсний статистикийн хорооноос гаргасан дээрх судалгааг эх сурвалж болгон ашиглах юм.

Ажиллах хугацааг гаргахдаа Хөдөлмөрийн тухай хуульд³ заасан ажлын цагийг баримтлав.

Хүснэгт 3

Ажлын хөлс = Үндсэн цалин : ажиллах хугацаа
1,161,178 ⁴ : 22 ⁵ өдөр : 8 ⁶ цаг = 6,597 төгрөг /дундажаар ажлын нэг цагт ноогдох хөдөлмөрийн хөлс/
6,597 : 60 минут = 110 төгрөг /нэг минутын хөдөлмөрийн хөлс/

² http://1212.mn/BookLibraryDownload.ashx?url=average_wage_2017.pdf&ln=Mn /Үндэсний статистикийн хорооны албан ёсны веб хуудаст байршуулсан цалин хөлсний талаарх судалгаа

³ Хөдөлмөрийн тухай хуулийн 70 дугаар зүйл, Төрийн мэдээлэл сэтгүүлийн 1999 оны №25 дугаарт хэвлэгдсэн.

⁴ Үндэсний статистикийн хорооноос гаргасан 2019 оны байдлаарх сарын дундаж цалин хөлс

⁵ Хөдөлмөрийн тухай хуульд заасан 7 хоногийн 5 өдөр ажиллах тул сард дундажаар 22 ажлын өдөр байдаг болно.

⁶ Хөдөлмөрийн тухай хуульд заасан 1 ажлын өдөрт ажиллах цаг

Дээрх үүргийг хэрэгжүүлэхэд нэг хуулийн этгээдэд үүсгэж байгаа захиргааны зардлыг Үндэсний танхимд гишүүнээр элсэх үйл ажиллагаанд зарцуулж буй хугацааг ажлын хөлсөөр үржүүлэх замаар тооцоолох юм.

Хүснэгт 4

д/д	Гүйцэтгэх үүрэг	Зарцуулах хугацаа	Ажлын хөлс /минутаар/	Нэг аж ахуйн нэгжийн зардал
1	7.4.Энэ хуулийн 7.1-д заасан аж ахуй эрхлэгч нь хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлд бүртгэгдсэнээс хойш 90 хоногийн дотор өөрийн үйл ажиллагаа явуулж буй чиглэлээр байгуулагдсан мэргэжлийн танхим эсхүл салбар танхимд бүртгүүлж, гишүүнээр элсэнэ.	44 минут	110 төгрөг	4,840 төгрөг

2.3.ТООН ҮЗҮҮЛЭЛТИЙГ ТОГТООХ

Энэ үе шатанд өмнөх үе шатуудад тогтоосон үүргийг буюу хуулийн төслийн тухайд Үндэсний танхимд гишүүнээр элсэх үүргийг хэдэн хуулийн этгээд, жилд хэдэн удаа гүйцэтгэх вэ гэдгийг хуанлийн нэг жилээр тооцоолон гаргах юм.

Хуулийн төсөлд зааснаар ашгийн төлөө хуулийн этгээд нь хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлд бүртгүүлснээс хойш 90 хоногийн дотор салбар танхим, эсхүл мэргэжлийн танхимд бүртгүүлж, гишүүнээр элсэхээр заасан байна. Үндэсний танхимын www.mongolchamber.mn цахим хуудаст мэдээлснээр тус танхим нь 2020 оны 2 дугаар сарын байдлаар 5,000 орчим гишүүнтэй бол Хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлийн www.burtgel.mn цахим хуудаст 2020 оны 2 дугаар сарын байдлаар Монгол Улсад 194,741 хуулийн этгээд бүртгэлтэй бөгөөд эдгээрээс 36,642 нь ашгийн төлөө бус, 158,099 нь ашгийн төлөө үйл ажиллагаа явуулах хуулийн этгээд байна. Улсын бүртгэлийн ерөнхий газар нь 2017 онд 15464, 2018 онд 15536, 2019 онд 15465 шинээр үүсгэн байгуулагдсан хуулийн этгээдийг улсын бүртгэлд бүртгэсэн байна.⁷

Тоон үзүүлэлтийг гаргахын тулд **тохиолдлын тоо**⁸ болон **давтамжийг**⁹ холбогдох статистик мэдээ ашиглан тодорхойлж гаргах бөгөөд тэдгээрийн үржвэрээр **“тоон үзүүлэлт”** нь илэрхийлэгдэх юм.

ТОХИОЛДЛЫН ТОО x ДАВТАМЖ = ТООН ҮЗҮҮЛЭЛТ

Дээрх томъёог ашиглан Үндэсний танхимд бүртгүүлж, гишүүнээр элсэх үүргийн тоон үзүүлэлтийг тогтооё.

Хүснэгт 5

д/д	Гүйцэтгэх үүрэг	Тохиолдлын тоо	x	Давтамж	=	Тоон үзүүлэлт
1	7.4.Энэ хуулийн 7.1-д заасан аж ахуй эрхлэгч нь хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлд бүртгэгдсэнээс хойш 90 хоногийн дотор өөрийн үйл ажиллагаа	15,465 ¹⁰	x	1 ¹¹	=	15,465

⁷ Улсын бүртгэлийн ерөнхий газрын 2019 оны үйл ажиллагааны тайлангаас

⁸ “Тохиолдлын тоо” гэдэг нь тухайн шинээр бий болж байгаа үүргийг хэдэн хуулийн этгээдэд хүлээлгэж байгааг илэрхийлэх тоог ойлгоно.

⁹ “Давтамж” гэдэг нь тухайн үүргийг биелүүлэх хуулийн этгээд буюу аж ахуйн нэгж байгууллагауг үүргийг жилд хэдэн удаа гүйцэтгэхийг илэрхийлэх тоо юм.

¹⁰ 2019 онд шинээр үүсгэн байгуулагдан Улсын бүртгэлд бүртгэгдсэн хуулийн этгээдийн тоо

¹¹ Гишүүнээр элсэх үүргийг зөвхөн нэг удаа хэрэгжүүлэх тул давтамжийг 1 байхаар тодорхойлов.

	явуулж буй чиглэлээр байгуулагдсан мэргэжлийн танхим эсхүл салбар танхимд бүртгүүлж, гишүүнээр элсэнэ.				
--	--	--	--	--	--

Нэг хуулийн этгээд Үндэсний танхимд гишүүнээр элсэх үүргийг биелүүлэхтэй холбоотой захиргааны зардал нь өмнөх хэсэгт 4,840 төгрөг байхаар тооцоолсон болно.

2.4.НИЙТ ЗАХИРГААНЫ ЗАРДЛЫН ДҮНГ ТООЦОЖ ГАРГАХ

Энэ үе шатанд хуулийн төслийн дагуу шинээр хүлээсэн үүргийг хуулийн төслийн үйлчлэлд хамаарах нийт хуулийн этгээдэд ямар хэмжээний захиргааны зардал гарах вэ гэдгийг нэг бүрийн зардлыг “тоон үзүүлэлт”-ээр үржүүлэх замаар тооцоолох юм. Үүнийг томъёогоор илэрхийлвэл:

НЭГ БҮРИЙН ЗАХИРГААНЫ ЗАРДАЛ x ТООН ҮЗҮҮЛЭЛТ = НИЙТ ЗАРДАЛ

Хүснэгт 6

д/д	Гүйцэтгэх үүрэг	Нэг бүрийн зардал	x	Тоон үзүүлэлт	=	Нийт зардал ¹²
1	7.4.Энэ хуулийн 7.1-д заасан аж ахуй эрхлэгч нь хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлд бүртгэгдсэнээс хойш 90 хоногийн дотор өөрийн үйл ажиллагаа явуулж буй чиглэлээр байгуулагдсан мэргэжлийн танхим эсхүл салбар танхимд бүртгүүлж, гишүүнээр элсэнэ.	4,840 ¹³	x	15,465 ¹⁴	=	74,850,600 төг

2.5.ХУВИЛБАРЫГ НЯГТАЛЖ, ХЯЛБАРЧЛАХ БОЛОМЖИЙН ТАЛААР

Худалдаа, аж үйлдвэрийн танхимын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийн 7 дугаар зүйлийн 7.4 дэх хэсгийн дагуу шинээр байгуулагдах нийт хуулийн этгээдийг мэргэжлийн танхим, эсхүл салбар танхимд заавал гишүүнчлэлтэй байх үүргийг хүлээлгэсэн болно.

Уг үүрэгтэй холбоотойгоор нэг хуулийн этгээдэд болон нийт хуулийн этгээдэд үүсэх захиргааны зардлыг тооцоолон гаргалаа. Худалдаа, аж үйлдвэрийн танхим нь одоо хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж байгаа хууль тогтоомжийн хүрээнд сайн дурын гишүүнчлэлтэй байгаа ба 2020 оны 2 дугаар сарын байдлаар 5,000 орчим гишүүнтэй гэсэн статистик гаргасан байна.

Гэтэл 2020 оны байдлаар Монгол Улсад ашгийн төлөө үйл ажиллагаа явуулдаг 158,099 хуулийн этгээд байгааг Улсын бүртгэлийн ерөнхий газрын статистик тоо харуулж байна. Хуулийн төсөл батлагдснаар одоо танхимын гишүүн бус 153,000 орчим хуулийн этгээдийг заавал гишүүнчлэлд хамруулах шаардлага бий болохтой холбоотойгоор хуулийн этгээдэд нилээн зардал чирэгдэл үүсэхээр байгаа тул хуулийг

¹² “Нийт зардал” гэдэг нь уг хуулийн төсөл батлагдан гарснаар хуулийн төсөлд тусгагдсан үүргийг биелүүлэх нийт хуулийн этгээдэд үүсэх захиргааны зардал юм.

¹³ Танхимд гишүүнээр элсэхэд нэг хуулийн этгээдээс гарах захиргааны зардал

¹⁴ Тоон үзүүлэлт буюу уг үүргийг нэг жилд хэдэн хуулийн этгээд гүйцэтгэх талаарх үзүүлэлт буюу давтамж, тохиолдлын тооны үржвэр.

дагаж мөрдөх журмын тухай хууль гаргах замаар нэгэнт байгуулагдсан боловч Худалдаа аж үйлдвэрийн танхимын гишүүн бус хуулийн этгээдүүдийн гишүүнчлэлийн асуудлыг хялбаршуулан шийдвэрлэх нь зүйтэй гэж үзлээ.

2.6.НЭМЭЛТ ЗАРДЛЫГ ТООЦОХ

Худалдаа аж үйлдвэрийн танхимын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөлд тусгагдсан хуулийн этгээдийн зүгээс хуульд заасан үүргийг биелүүлэхийн тулд зайлшгүй төлөхөөр хууль тогтоомжоор тогтоосон төлбөр хураамж, шинээр худалдан авах шаардлагатай тоног төхөөрөмж, материал зэрэгтэй холбогдон үүсч, шууд гарах зардлыг **нэмэлт зардал** гэсэн ойлголтод хамруулж ойлгодог болно.

Худалдаа аж үйлдвэрийн танхимын гишүүнээр элсэхийн тулд уг танхимын дүрэмд заасны дагуу гишүүнчлэлийн татвар төлдөг бөгөөд татварын хэмжээний талаар Үндэсний танхимын цахим хуудаст дараах байдлаар тогтоосон байна. Энэ нь гишүүн байгууллагын Үндэсний танхимаас авах үйлчилгээний цар хүрээнээс хамааран ялгамжтай байдлаар тогтоосон байна.

Хүснэгт 7

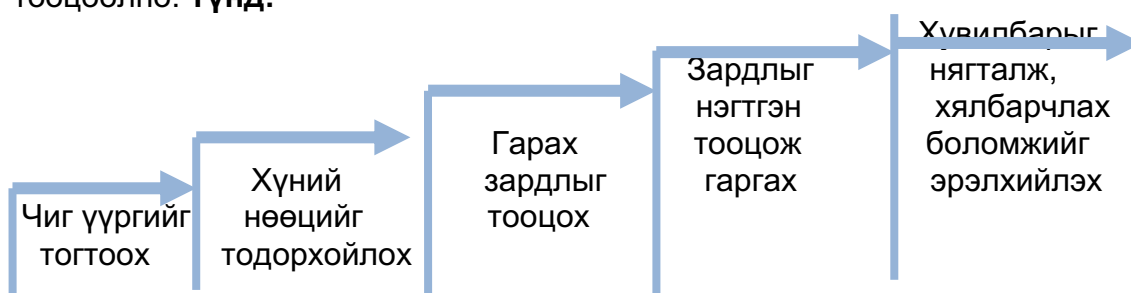
д/д	Гишүүнчлэлийн ангилал	Сарын хураамж	Жилийн хураамж
1	Standart	10.000	100.000
2	Gold	50.000	500.000
3	Platinum	100.000	1.000.000
4	Diamond	300.000	3.000.000
5	Sponsor	-	10.000.000

Хуулийн этгээдэд үүсэх зардлыг тухай хуулийн этгээд өөрөө санхүүжүүлдэг болохыг тэмдэглэж байна.

ГУРАВ.ХУДАЛДАА, АЖ ҮЙЛДВЭРИЙН ТАНХИМЫН ТУХАЙ ХУУЛИЙН ШИНЭЧИЛСЭН НАЙРУУЛГЫН ТӨСЛИЙГ ДАГАЛДАН ҮНДЭСНИЙ ТАНХИМД ҮҮСЭХ ЗАРДЛЫН ТООЦОО

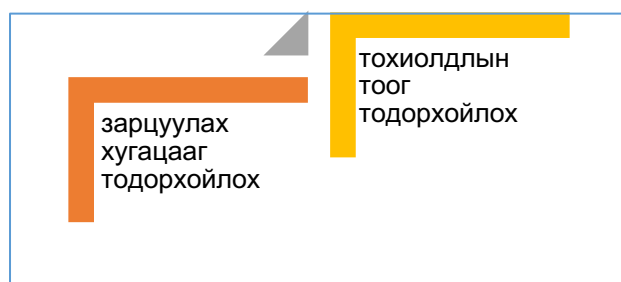
Худалдаа, аж үйлдвэрийн танхимын тухай хуулийн төслөөр зохицуулах харилцааны онцлогоос хамааран хуулийг хэрэгжүүлэгч буюу хуулиар чиг үүрэг хүлээсэн байгууллага нь төрийн бус, ашгийн төлөө бус хуулийн этгээд болох Үндэсний танхим байгаа болно.

Үндэсний танхим нь хуулийн төслийн дагуу тодорхой шинэ чиг үүргийг одоо хэрэгжүүлж байгаа чиг үүрэг дээр нэмж хэрэгжүүлэхээр байна. Иймд уг чиг үүргийг хэрэгжүүлэхтэй холбоотойгоор Үндэсний танхимд ямар хэмжээний зардал үүсэхийг тооцоолон гаргах юм. Ингэхдээ төрийн байгууллагын чиг үүргийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлыг тооцох аргачлал, үе шатыг ашиглан дараах үе шатын дагуу тооцоолно. **Үүнд:**

I үе шат. Байгууллагын гүйцэтгэх үүргийг тодорхойлох

Байгууллагын буюу Үндэсний танхимын шинээр гүйцэтгэх үүргийг тодорхойлохдоо дараах алхамыг хийнэ:

Хуулийн төслийн зохицуулалтын хүрээнд шинээр үүрэг хүлээсэн байгууллагыг тодорхойлох; Манай тохиолдолд үүрэг хүлээсэн байгууллага нь Үндэсний танхим юм.

Шинээр хүлээсэн гүйцэтгэх үүрэг буюу ажил үйлчилгээг нэг бүрчлэн тодорхойлно.

Гүйцэтгэх чиг үүргийг тогтоох:

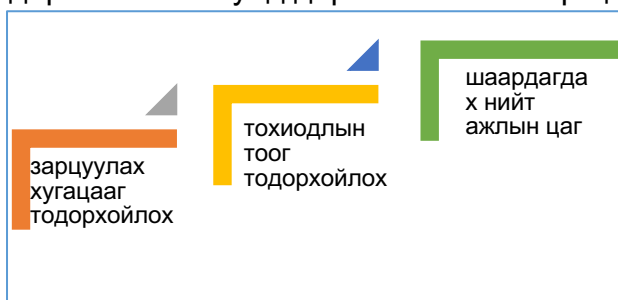
Худалдаа, аж үйлдвэрийн танхимын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслөөр дараах чиг үүргийг Үндэсний танхим шинээр нэмж гүйцэтгэхээр заасан байна.

- Хуулийн төслийн 23 дугаар зүйлийн 23.1.1 дэх заалтад “Монгол Улсад зохион байгуулагдах олон улсын болон бүс нутгийн аж ахуй эрхлэгчдийн бараа, ажил, үйлчилгээний болон Монгол Улсын аж ахуй эрхлэгчдийн гадаад улсад оролцох үзэсгэлэн, худалдааны бүртгэлийг хөтөлж, олон нийтэд таниулан сурталчлах;”-аар заасан байна.

3.2.ЧИГ ҮҮРГИЙГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХЭД ШААРДЛАГАТАЙ ХҮНИЙ НӨӨЦИЙГ ТОДОРХОЙЛОХ

Тухайн чиг үүрэг, түүнд хамаарах ажил үйлчилгээг хэрэгжүүлэх хугацаа болон уг ажил үйлчилгээг нэг жилд хэдэн удаа, /хэдэн иргэн, хуулийн этгээдэд/ гүйцэтгэх тоо /тохиолдлын тоо/, шаардагдах нийт ажлын цаг гэсэн гурван үзүүлэлтээр шинээр нэмэгдэж буй чиг үүргийг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай хүний нөөцийг тооцоолон гаргана.

Өөрөөр хэлбэл үүрэг буюу ажил үйлчилгээг гүйцэтгэх хүний нөөцийг тодорхойлохын тулд дараах алхамыг гүйцэтгэнэ.

Тухайн ажил үйлчилгээг хэрэгжүүлэхэд **зарцуулах хугацаа** болон **жилд хэдэн удаа гүйцэтгэх тоог /цаашид “тохиолдлын тоо” гэх/, шаардагдах нийт ажлын цаг** гэсэн 3 үзүүлэлтийг тооцож гаргана.

Зарцуулах хугацааг тодорхойлохдоо Үндэсний танхимын холбогдох албан хаагчтай уулзаж адил төстэй үйлчилгээ байгаа эсэхийг судалж, холбогдох мэргэжилтнүүдийн саналыг авсны үндсэн дээр баримжаалж тогтоов.

Дотоод үзэсгэлэн:

Хүснэгт 8

Танхимын шинээр гүйцэтгэх үүрэг буюу ажил үйлчилгээ	Стандарт үйл ажиллагаа	Зарцуулах хугацаа	Тохиолдлын тоо	Хүний нөөцийн хэрэгцээ /минутаар/
		цагаар		
Монгол Улсад зохион байгуулагдах олон улсын болон бүс нутгийн аж ахуй эрхлэгчдийн бараа, ажил, үйлчилгээний болон Монгол Улсын аж ахуй эрхлэгчдийн гадаад улсад оролцох үзэсгэлэн, худалдааны бүртгэлийг хөтөлж, олон нийтэд таниулан сурталчлах;	Тухайн жилд зохион байгуулах дотоодын үзэсгэлэнгийн төлөвлөгөө боловсруулах, баталгаажуулах.	8	2 ¹⁵	16
	Үзэсгэлэнгийн заалтай үзэсгэлэн зохион байгуулах гэрээг байгуулах хугацааг баталгаажуулах.	8	2	16
	Үзэсгэлэнгийн танилцуулга Монгол, Англи хэл дээр бэлтгэн гадаад, дотоодын байгууллагуудад хүргүүлэх	40	2	80
	Үзэсгэлэнг хамтран зохион байгуулах байгууллагууд болон шалгаруулалтын комиссын гишүүдэд мэдээлэл өгч хамтран ажиллах санал хүргүүлэх.	24	2	48
	Үзэсгэлэн эхлэхээс 1 сарын өмнө Монгол Улсад суугаа Элчин сайдын яамд, олон улсын байгууллагууд, хамтрагч байгууллагуудад урилга бэлтгэн хүргүүлэх.	16	2	32
	Үзэсгэлэн эхлэхээс өмнө нийт оролцогчдоос байгууллага болон бүтээгдэхүүн үйлчилгээний тухай мэдээллүүдийг нэгтгэн авч үзэсгэлэнд зориулан каталог тараах материал бэлтгэх	40	2	80
	Үзэсгэлэнгийн зар сурталчилгаа, ТВ-ийн шторк, баннер зэргийг бэлтгэн олон нийтийн мэдээллийн хэрэгслээр зараа түгээж реклам самбаруудад мэдээллээ байршуулах.	40	2	80
	Үзэсгэлэнгийн нээлтийн арга хэмжээ болон үзэсгэлэнгийн хөтөлбөр гаргах.	16	2	32
	Үзэсгэлэнгийн зохион байгуулах комиссын бүрэлдэхүүнийг хуралдуулах тус үзэсгэлэнд оролцсон шилдэг	16	2	32

¹⁵ Монгол Үндэсний худалдаа аж үйлдвэрийн танхимын 2020 оны үйл ажиллагааны төлөвлөгөөнд тусгагдснаар энэ жил дотоодын 2 үзэсгэлэн зохион байгуулахаар төлөвлөсөн тул тохиолдлыг тоог 2 байхаар тогтов.

	бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг шалгаруулж үзэсгэлэнгийн нэрэмжит цом өргөмжлөлөөр шагнахаар шийдвэрлэх.			
	Шалгарсан байгууллагуудад олгох цом өргөмжлөлийг захиалан бэлдэх.	8	2	16
	Үзэсгэлэнгийн хаалтын хүлээн авалт зохион байгуулж шалгарсан байгууллагуудад үзэсгэлэнгийн нэрэмжит цом, өргөмжлөлийг гардуулах.	16	2	32
	Үзэсгэлэнгийн тайлан санхүүгийн тооцоог гаргах	24	2	48
НИЙТ ШААРДЛАГАТАЙ ХУГАЦАА				512 цаг

Гадаад үзэсгэлэн:

Хүснэгт 9

Танхимын шинээр гүйцэтгэх үүрэг буюу ажил үйлчилгээ	Стандарт үйл ажиллагаа	Зарцуулах хугацаа	Тохиолдлын тоо	Хүний нөөцийн хэрэгцээ /минутаар/
		цагаар		
Монгол Улсад зохион байгуулагдах олон улсын болон бүс нутгийн аж ахуй эрхлэгчдийн бараа, ажил, үйлчилгээний болон Монгол Улсын аж ахуй эрхлэгчдийн гадаад улсад оролцох үзэсгэлэн, худалдааны бүртгэлийг хөтөлж, олон нийтэд таниулан сурталчлах;	Гадаад үзэсгэлэнгийн урилга хүлээн авах	1	30 ¹⁶	30
	Үзэсгэлэнгийн талаар судалгаа хийж Монголын бараа бүтээгдэхүүнийг сурталчлах, худалдан борлуулах боломжтой эсэхийг тодорхойлох	24	30	720
	Үзэсгэлэнгийн зар, бүртгэлийн хуудас, зардлын тооцоог гаргаж баталгаажуулах,	8	30	240
	Танхимын вебсайт, ФБ пэйж хуудас, гишүүдийн мэйл хаягаар үзэсгэлэнгийн мэдээллийг түгээх,	4	30	120
	Үзэсгэлэнд оролцогчидтой гэрээ байгуулж төлбөрийг барагдуулах,	32	30	960
	Үзэсгэлэнд оролцох бараа бүтээгдэхүүнийг хил нэвтрүүлэхэд шаардагдах баримт бичгийг бүрдүүлэх,	24	30	720
	Оролцогчдын бараа бүтээгдэхүүнийг хилээр нэвтрүүлэх, худалдааны чөлөөт бүсээр нэвтрүүлэх,	16	30	480
	Оролцогчдын онгоц, галт тэрэгний билетийн захиалга хийх,	8	30	240
	Оролцогчдын зочид буудлыг захиалах,	8	30	240
	Үзэсгэлэнгийн талбайн хуваарилалт хийж үзэсгэлэнгийн талбайн тохижилтийн ажил хийх,	16	30	480
	Сэтгэл ханамжийн судалгаа авах /оролцогчдоос, болон үзэгчдээс/	8	30	240
	Борлуулалтын мэдээ авч нэгтгэх,	8	30	240
	Үзэсгэлэнгийн тайлан гаргаж судалгааг нэгтгэн үр ашгийн тооцоо хийж удирдлагуудад тайлагнах,	16	30	480
НИЙТ ШААРДЛАГАТАЙ ХУГАЦАА				4,950 цаг

¹⁶ Монгол Үндэсний худалдаа аж үйлдвэрийн танхимын 2020 оны төлөвлөгөөнд гадаадад болон 30 үзэсгэлэнд оролцохоор төлөвлөсөн тул тохиолдолын тоог үүгээр авав.

Хуулиар хүлээсэн чиг үүргийг хэрэгжүүлэхэд нийт шаардлагатай хугацаа

Хүснэгт 10

д/д	Үзэсгэлэнгийн төрөл	Шаардлагатай хугацаа
1	Дотоод үзэсгэлэн	512 цаг
2	Гадаад үзэсгэлэн	4,950 цаг
3	Нийт	5,462 цаг

Шаардлагатай хүний нөөцийг гаргах нь:

$5,462 \text{ цаг} : 8^{17} \text{ цаг} = 682 \text{ ажлын өдөр} : 200^{18} = 3.4 \text{ албан хаагч шаардлагатай байна.}$

Гарах зардлыг урьдчилан тооцоолох

Хуулиар хүлээсэн тухайн чиг үүргийг хэрэгжүүлэхэд хүний нөөц нэмэх шаардлагатай болсон тохиолдолд нийт зардлыг тооцохдоо дараах зардлын төрлийг орхигдуулахгүй хамт тооцох юм. **Үүнд:**

Худалдаа аж үйлдвэрийн танхимд үүсэх нийт зардал:

Хүснэгт 11

д/д	Зардлын төрөл	Хэмжээ
1	Хүний нөөцийн зардал	3.4 албан хаагчийн цалин хөлс
2	Материаллаг зардал	3.4 албан хаагчтай хамааран гарах ажлын байрны зардал, ажиллах хэрэгслийн зардал
3	Бусад зардал	Хуулиар хүлээсэн чиг үүргийг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой тоног төхөөрөмж зэрэг шууд гарах зардал. Энэ хуулийн төслийн хүрээнд бусад зардал байхгүй болно.

-----oOo-----

¹⁷ Хөдөлмөрийн тухай хуульд заасан нэг өдрийн ажлын цаг

¹⁸ Хуанлийн 365 хоногоос Хөдөлмөрийн тухай хуульд заасан нийтээр амрах баярын өдөр, ээлжийн амралт, хагас бүтэн сайн өдөр зэргийг хасаж бодитойгоор ажиллах өдрийг 200 өдөр байхаар тооцохыг Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын дөрөвдүгээр хавсралтаар баталсан аргачлалд заасан болно.

ДӨРӨВ.ДҮГНЭЛТ

Худалдаа, аж үйлдвэрийн танхимын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг дагалдан гарах зардлын тооцоог Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.4 дэх хэсэгт заасны дагуу Засгийн газрын 2015 оны 59 дүгээр тогтоолын 4 дүгээр хавсралтаар баталсан аргачлалыг баримтлан гүйцэтгэв.

Хуулийн төслийн зохицуулах харилцааны онцлогоос хамааран хуулийн төсөл нь төрийн болон иргэнд аливаа төрлийн зардал үүсгэхгүй бөгөөд харин зардал тээгч гуравдагч бүлэг болох хуулийн этгээдэд тодорхой төрлийн зардал үүсгэхээр байна.

Хуулийн үйлчлэлд хамаарах хуулийн этгээдийг хоёр үндсэн бүлэгт хувааж болохоор байна. Үүнд нэг талаас эрх ашиг сонирлоороо нэгдсэн гишүүн хуулийн этгээдүүд, нөгөө талаас тэдгээрийн эрх ашгийн нэгдэл дээр байгуулагдсан Үндэсний танхим гэсэн ашгийн бус хуулийн этгээд байна.

Иймээс хуулийн этгээдэд үүсэх зардлыг дээрх хоёр бүлэгт үүсч байгаа зардлаар хоёр бүлэг болгон тооцсон болно. Хуулийн төслөөр Монгол Улсад үүсгэн байгуулагдсан ашгийн төлөө үйл ажиллагаа явуулах нийт хуулийн этгээд нь салбар танхим, эсхүл мэргэжлийн танхимын заавал гишүүнлэлтэй байх зохицуулалт туссантай холбоотойгоор гишүүнээр элсэхэд хуулийн этгээдэд үүсэх захиргааны болон нэмэлт зардлыг тооцон гаргасан болно. Хуулийн энэ зохицуулалт нь батлагдвал одоо хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлд бүртгэлтэй, гишүүнээр элсээгүй 153,000 орчим хуулийн этгээдийн гишүүнчлэлийн асуудлыг хэрхэн шийдвэрлэхийг дагаж мөрдөх журмын зохицуулалтаар тодорхой болгохгүй бол тэдгээр хуулийн этгээдүүдэд зардал, хүндрэл үүсэхээр байгааг анхаарах шаардлагатайг дурдсан болно.

Харин нөгөө талаас Үндэсний танхим нь нийт ашгийн төлөө хуулийн этгээдүүдийн эрх ашгийг хамгаалах зорилготойн хувьд шинэ төрлийн чиг үүрэг нэмж хүлээж байгаа учир Үндэсний танхимд тодорхой зардал үүснэ гэж үзэж Үндэсний танхимд үүсэх зардлыг шинээр нэмэгдэж байгаа чиг үүргийг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай хүний нөөцөөр дамжуулан гаргасан болно.

Хуулийн төслийг дагалдан гарах зардал нь хуулийн төслийн үр өгөөжтэй харьцуулахад үр өгөөж нь илүү буюу зардал байж болохуйц хэмжээнд байна гэж үзлээ.

-----oOo-----